

UTICAJ MOTIVISANOSTI NA SPREMNOST GRAĐANA REPUBLIKE SRBIJE DA REAGUJU NA PRIRODNU KATASTROFU IZAZVANU POPLAVOM

Vladimir M. Cvetković*
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Cilj kvantitativnog istraživanja predstavlja ispitivanje uticaja motivisanosti na spremnost građana za reagovanje na prirodnu katastrofu izazvanu poplavom u Republici Srbiji. Imajući u vidu sve lokalne zajednice u Srbiji u kojima se dogodila ili postoji visok rizik da se dogodi poplava, metodom slučajnog uzorka odabrano je dvadeset od ukupno 150 opština i 23 grada i grad Beograd. U odabranim lokalnim zajednicama istraživanje se obavilo u onim delovima koji su bili najugroženiji u odnosu na visinu vode ili potencijalni rizik. U samom anketnom ispitivanju bila je primenjena strategija ispitivanja u domaćinstvima uz primenu višestapnog slučajnog uzorka. Rezultati istraživanja ukazuju na to da su apsolutno motivisani zabeležili viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani. Suprotno tome, apsolutno nemotivisani građani ne rade ništa kako bi se pripremili za reagovanje.

Originalnost istraživanja ogleda se u činjenici da u Srbiji nikada nije sprovedeno istraživanje kojim bi se ispitalo stanje spremnosti građana za reagovanje. Rezultati istraživanja mogu se iskoristiti prilikom kreiranja strategija za unapređenje nivoa spremnosti građana za reagovanje. Istraživanje ukazuje na način na koji treba uticati na građane, s obzirom na njihovu motivisanost, kako bi se spremnost podigla na viši nivo.

Ključne reči: *prirodne katastrofe, poplava, građani, motivisanost, spremnost za reagovanje, Srbija*

Uvod

Prvobitne ljudske zajednice oduvek su se susretale sa raznovrsnim prirodnim katastrofama. Učestale i ozbiljne posledice koje su bacale na kolena čitave zajednice, zbog nepostojanja njihovog racionalnog objašnjenja, dugo su posmatrane kao način „Božijeg obraćanja tj. kažnjavanja ljudi zbog njihovog lošeg ponašanja”. Konkretnije rečeno, po-

* Dr Vladimir M. Cvetković, vladimir.cvetkovic@kpa.edu.rs

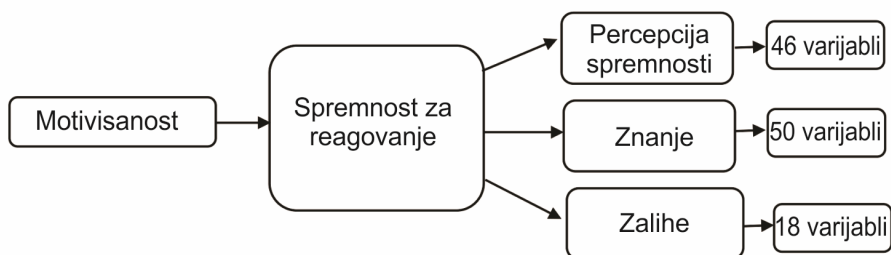
smatrane su kao specijalne poruke koje se šalju direktno od Boga sa ciljem kažnjavanja grešnika (Mileti, 1999: 101). Iako je ovakvo shvatanje katastrofa imalo važnu regulatornu društvenu funkciju, pogrešno je sugerisalo da se ljudi od prirodnih katastrofa ne mogu adekvatno zaštititi, odnosno da je jedini način da se zaštite ispravno i smerno postupanje u skladu sa religijskim principima, a kako bi bili u božijoj milosti. To je, pored ostalog, rasterećivalo ljude u deljenju, odnosno preuzimanju odgovornosti za nastale posledice, jer su prirodne katastrofe bile pripisivane, kao što je i spomenuto, delovanju viših sila. Istraživanja sprovedena u proteklih trideset godina u velikoj meri su osvetlila i pojasnila demografske, socio-ekonomske i psihološke faktore koji utiču na spremnost građana za reagovanje na prirodne katastrofe (Cvetković 2015). Spremnost kao koncept u teoriji katastrofa podrazumeva aktivnosti preduzete pre prirodne katastrofe radi poboljšanja odgovora i oporavka od nastalih posledica (Gillespie et al. 1993: 36). Pri tome, spremnost podrazumeva znanja i sposobnosti u vezi s reagovanjem (poznavanje lokalnih poplavnih rizika, sistema upozorenja i načina reagovanja), kao i posedovanje zaliha i planova.

Veliku pažnju istraživača predstavljalo je i pitanje motivacionih faktora povezanih sa spremnošću za reagovanje na katastrofe (Ajzen, 1998; Becker, Paton, Johnston, & Roman, 2012; Bennett & Murphy, 1997; Cretikos et al., 2008). Paton (Paton, 2003) u svom istraživačkom radu ukazuje na to da u fazi motivacije za unapređenje spremnosti za reagovanje na prirodne katastrofe utiču sledeće varijable: percepcija rizika, kritična svest i strah od prirodnih katastrofa. Po njemu, navedene varijable utiču na stepen motivisanosti ljudi za sprovedene mera spremnosti u vezi s prirodnim katastrofama. Pri tome, on ukazuje na to da u fazi namere za sprovedenje mera spremnosti utiču sledeće varijable: očekivanje (percepcija o ličnim sposobnostima da se ublaže ili otklone posledice) i procena samoefikasnosti (ubeđenje o ličnim sposobnostima da se izabere na efektivan način)

Značajnije i ozbiljnije poplave koje su pogodile geoprostor Srbije, u toku 1999, 2000, 2005, 2006, 2007, 2009. i 2014. godine ukazale su na nedovoljnu spremnost građana za reagovanje. Upravo stoga sprovedeno je istraživanje kojim bi se ispitalo stanje spremnosti građana za reagovanje koje nije bilo utvrđeno. Rezultati istraživanja mogu se iskoristiti prilikom kreiranja strategija za unapređenje nivoa spremnosti građana za reagovanje. Istraživanje ukazuje na koji način treba uticati na građane s obzirom na stanje njihovog straha od poplava, kako bi se spremnost podigla na viši nivo.

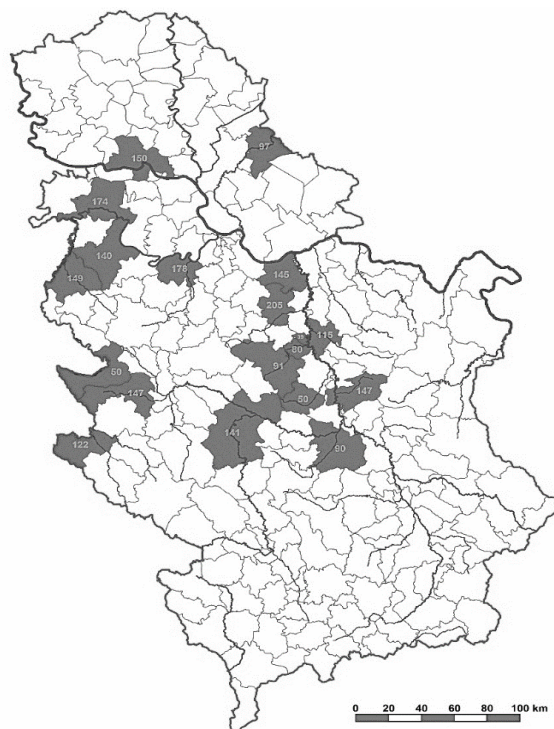
Metodologija istraživanja

Operacionalizacijom teorijskog pojma spremnosti za reagovanje utvrđene su tri dimenzije koje su proučavane tako što je za svaku utvrđen veći broj varijabli (slika 1). Percepcija o spremnosti za reagovanje obuhvata varijable o spremnosti na različitim nivoima; barijerama za podizanje nivoa spremnosti; varijable o očekivanju pomoći od različitih kategorija ljudi i organizacija; ocene efikasnosti reagovanja interventno-spasilačkih službi. Znanje je ispitivano kroz varijable koje se odnose na nivo znanja; kartu poplavnog rizika; saznanje o tome gde se nalaze i načini rukovanja, želja za obukom, želja za načinima edukacije, način dolaska do informacija o poplavama. I treća dimenzija – zalihe odnosi se na posedovanja usmenih/pismenih planova, kao i zaliha hrane i vode, radio-tranzistora, baterijske lampe, krampa, lopate, motike i ašova, prve pomoći, osiguranje.

Slika 1 – Dizajn istraživanja

Imajući u vidu predmet istraživanja, za realizaciju istraživanja odabrane su lokalne zajednice sa visokim i niskim rizikom nastanka ravničarskih i bujičnih poplava. Shodno uslovi- ma pod kojima se rezultati naučnog istraživanja mogu generalizovati na celokupnu popula- ciju građana Srbije, istraživanje je sprovedeno na teritoriji većeg broja lokalnih zajednica različitih po svojim demografsko-socijalnim karakteristikama. Obuhvaćene su gradske i se- oske lokalne zajednice u različitim delovima Srbije: Obrenovac, Šabac, Kruševac, Kraguje- vac, Sremska Mitrovica, Priboj, Batočina, Svilajnac, Lapovo, Paraćin, Smed. Palanka, Jaša Tomić, Loznica, Bajina Bašta, Smederevo, Novi Sad, Kraljevo, Rekovac i Užice (slika 2).

Slika 2 – Pregled ukupnog broja ispitanika anketiranih u lokalnim zajednicama prikazan na karti Srbije

Uzorak

Populaciju čine svi punoletni stanovnici lokalnih zajednica u kojima se događala ili postoji rizik da se dogodi ravničarska/bujična poplava ili poplava uzrokovana pucanjem brane. Veličina uzorka je usklađivana sa geografskom (biće zastupljene lokalne zajednice iz svih regiona Srbije) i demografskom veličinom same zajednice (u svakoj zajednici biće anketirano 0,3% stanovnika) (tabela 1). Imajući u vidu sve lokalne zajednice u Republici Srbiji u kojima se dogodila ili postoji visok rizik da se dogodi poplava, metodom slučajnog uzorka odabrano je njih devetnaest od ukupno 150 opština i 23 grada i grada Beograda. U odabranim lokalnim zajednicama istraživanje se obavilo u onim delovima koji su bili najugroženiji u odnosu na visinu vode ili potencijalni rizik. U samom anketnom ispitivanju bila je primenjena strategija ispitivanja u domaćinstvima, uz primenu višestapnog slučajnog uzorka. U prvom koraku, koji se odnosi na primarne uzoračne jedinice bili su određeni delovi zajednice u kojima će se obaviti istraživanje. Taj proces pratilo je kreiranje mape i određivanje procentualnog učešća svakog takvog segmenta u ukupnom uzorku. U drugom koraku koji se odnosi na istraživačka jezgra određene su ulice ili delovi ulica na nivou primarnih uzoračnih jedinica. Svako istraživačko jezgro bilo je određeno kao putanja sa preciziranom početnom i krajnjom tačkom kretanja. U sledećem koraku određena su domaćinstva u kojima je sprovedeno anketiranje. Broj domaćinstava je usklađivan sa brojnošću zajednice. Konačni korak odnosio se na proceduru izbora ispitanika unutar prethodno definisanog domaćinstva. Selekcija ispitanika sprovedena je procedurom sledećeg rođenana za punoletne članove domaćinstva. Sam proces anketiranja za svaku lokalnu samoupravu obavljao se tri dana u toku nedelje (uključujući i vikende) u različita doba dana. U istraživanju je anketirano ukupno 2.500 građana.

Tabela 1 – Pregled lokalnih zajednica u kojima je sprovedeno anketiranje građana o spremnosti za reagovanje na prirodne katastrofe izazvane poplavom

Lokalna zajednica	Ukupna kvadratna površina	Naselja	Broj stanovnika	Broj domaćinstva	Broj anketiranih	Procenti
Obrenovac	410	29	72682	7752	178	7,71%
Šabac	797	52	114548	19585	140	6,06%
Kruševac	854	101	131368	19342	90	3,90%
Kragujevac	835	5	179417	49969	91	3,94%
Sremska Mitrovica	762	26	78776	14213	174	7,53%
Priboj	553	33	26386	6199	122	5,28%

Batočina	136	11	11525	1678	80	3,46%
Svilajnac	336	22	22940	3141	115	4,98%
Lapovo	55	2	7650	2300	39	1,69%
Paraćin	542	35	53327	8565	147	6,36%
Smed. Palanka	421	18	49185	8700	205	8,87%
Sečanj – Jaša Tomić	82	1	2373	1111	97	4,20%
Loznica	612	54	78136	6666	149	6,45%
Bajina Bašta	673	36	7432	3014	50	2,16%
Smederevo	484	28	107048	20948	145	6,28%
Novi Sad	699	16	346163	72513	150	6,49%
Kraljevo	1530	92	123724	19360	141	6,10%
Rekovac	336	32	10525	710	50	2,16%
Užice	667	41	76886	17836	147	6,36%
Ukupno: 19	10784	634	1500091	283602	2500	100%

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, žene u Srbiji u ukupnoj populaciji imaju udeo od 51,3%, a muškarci 48,7%. Posmatrano u apsolutnim brojevima, od ukupno 7.498.001 stanovnika u Srbiji živi 3.852.071 žena i 3.645.930 muškaraca. Slično kao i u celokupnoj populaciji i u uzorku ima više žena (50,2%) nego muškaraca (49,8%). U toku 2014. godine prosečna starost ukupnog stanovništva u Republici Srbiji iznosila je 42,6 godina (muškarci 41,2 i žene 43,9), dok prosečna starost ispitanika iznosi 39,95 (muškaraca 40,9 i žena 38,61). Obrazovnu strukturu građana Srbije čine: bez školske sprema je 2,68% građana, sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem 11%, sa osnovnim obrazovanjem 20,76%, sa srednjim obrazovanjem 48,93%, sa višim obrazovanjem 4,51% i sa visokim 10,59% (RZS RS). Dakle, najveći broj stanovnika ima završenu srednju školu, dok je manje onih sa visokim obrazovanjem. Kada se sagleda obrazovna struktura građana koji su obuhvaćeni uzorkom, takođe se primećuje da je najviše građana sa završenom srednjom/četvorogodišnjom školom 41,3%. Najmanje je građana sa završenim masterom – 2,9% i doktorskim studijama – 0,4%. Bračni status može se posmatrati sa aspekta zakonskog bračnog statusa i suštinskog bračnog statusa koji uključuje i lica koja žive u vanbračnoj zajednici. Prema podacima, u Srbiji neoženjenih/neudatih građana je 27,91%, oženjenih/udatih je 55,12%, udovaca/udovica je 11,64% i razvedenih je 4,93% (RZS RS). U uzorku oženjenih/udatih je 54,6%, udovaca/udovica je 3%, neoženjenih/neudatih (samac/samica) ima 18,8%, verениh 2,7% i u vezi je 16,9%. U tabeli 2 prikazan je detaljniji pregled strukture uzorka anketiranih građana.

Tabela 2 – Pregled strukture uzorka anketiranih građana

Varijable	Kategorije	Frekvencija	Procenti
Pol	Muški	1244	49,8%
	Ženski	1256	50,2%
Godine starosti	Od 18 do 28 godina	711	28,4%
	Od 28 do 38 godina	554	22,2%
	Od 38 do 48 godina	521	20,8%
	Od 48 do 58 godina	492	19,7%
	Od 58 do 68 godina	169	6,8%
	Preko 68 godina	53	2,2%
Obrazovanje	Osnovno	180	7,2%
	Srednje/trogodišnje	520	20,8%
	Srednje/četvorogodišnje	1032	41,3%
	Više	245	9,8%
	Visoko	439	17,6%
	Master	73	2,9%
	Doktorat	11	0,4%
Bračni status	Samac/samica	470	18,8%
	U vezi	423	16,9%
	Veren/verena	67	2,7%
	Oženjen/udata	1366	54,6%
	Razveden/razvedena	99	4,0%
	Udovac/udovica	75	3,0%
Udaljenost domaćinstva od reke	Do 2 km	1479	59,2%
	Od 2 do 5 km	744	29,8%
	Od 5 do 10 km	231	9,2%
	Preko 10 km	46	1,8%
Broj članova domaćinstva	Do 2 člana	63	2,5%
	Od 2 do 4 člana	1223	48,9%
	Od 4 do 6 člana	639	25,6%
	Preko 6 člana	575	23,0%
Status zaposlenosti	Da	1519	60,8%
	Ne	883	35,3%
Veličina stana/kuće	Od 35 m ²	128	3,9%
	Od 35-60 m ²	237	7,2%
	Od 60-80 m ²	279	8,5%
	Od 80-100 m ²	126	3,9%
	Preko 100 m ²	45	1,4%
Visina prihoda	Do 25.000 dinara	727	29,1%
	Do 50.000 dinara	935	37,4%
	Do 75.000 dinara	475	19,0%
	Preko 90.000 dinara	191	7,6%

Instrument

Prilikom razvijanja validnog i pouzdanog instrumenta preduzeto je više koraka. U prvom su identifikovana sva istraživanja u kojima su bile korišćene skale za merenje spremnosti građana za reagovanje na katastrofe. U drugom koraku utvrđene su sve dimenzije spremnosti građana za reagovanje na poplavu. Treći korak je podrazumevao već pomenutu operacionalizaciju spremnosti za reagovanje i opredeljivanje za tri osnovne dimenzije (percepcije o spremnosti za reagovanje, znanje i zalihe). U četvrtom koraku utvrđivane su varijable za svaku dimenziju (percepcije o spremnosti za reagovanje – 46 varijabli; znanje – 50 i zalihe – 18), a onda je za svaku varijablu preuzeto, adaptirano ili posebno konstruisano pitanje u instrumentu. U petom i poslednjem koraku sprovedeno je preliminarno (pilot) istraživanje u Batočini, na uzorku od 50 ispitanika radi provere konstruisanog instrumenta (njegova unutrašnja saglasnost skale, tj. stepen srodnosti stavki od kojih se sastoji, kao i da li su uputstva, pitanja i vrednosti na skalama jasni).

Analiza podataka

Statistička analiza prikupljenih podataka rađena je u IBM-ovom softverskom paketu SPSS. Hi kvadrat test nezavisnosti (χ^2) korišćen je za ispitivanje veze između pola i kategorijskih varijabli o percepciji, znanju i posedovanju zaliha i planova za prirodnu katastrofu izazvanu poplavom. Tom prilikom bile su ispunjene dodatne pretpostavke o najmanjoj očekivanoj učestalosti u svim ćelijama koja je iznosila pet i više. Za ocenu veličine uticaja korišćen je koeficijent fi (phi coefficient) koji predstavlja koeficijent korelacije u opsegu od 0 do 1, pri čemu veći broj pokazuje jaču vezu između dve promenljive. Korišćeni su Koenovi kriterijumi: od 0,10 za mali, 0,30 za srednji i 0,50 za veliki uticaj (Cohen, 1988). Za tabele veće od 2 sa 2, za ocenu veličine uticaja korišćen je Kramerov pokazatelj V (Cramers V) koji uzima u obzir broj stepeni slobode. Shodno tome, da je za R-1 ili K-1 jednako 1, korišćeni su sledeći kriterijumi veličine uticaja: mali=0,01, srednji=0,30 i veliki=0,50 (Gravetter & Wallnau, 2004). Za ispitivanje povezanosti straha i neprekidnih zavisnih varijabli o percepciji, znanju i posedovanju zaliha i planova za prirodne katastrofe izazvane poplavom izabran je t – test nezavisnih uzoraka (independent samples T test). Pre pristupanja sprovođenja testa bile su ispitane opšte i posebne pretpostavke za njegovo sprovođenje.

Rezultati istraživanja

Rezultati hi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) pokazali su da postoji statistički značajna veza između percepcije rizika i sledećih promenljivih: preventivne mere ($p=0,000<0,05$, $v=0,117$ -mali uticaj); novčana sredstva ($p=0,000<0,05$, $v=0,149$ -mali uticaj); angažovani na terenu ($p=0,000<0,05$, $v=0,162$ –mali uticaj); obilazak poplavljenih mesta ($p=0,023<0,05$, $v=0,070$ – mali uticaj); dugotrajne kiše ($p=0,009<0,05$, $v=0,076$ – mali uticaj); izveštaji medija ($p=0,000<0,05$, $v=0,108$ – mali uticaj); nivo spremnosti ($p=0,000<0,05$, $v=0,099$ – mali uticaj). Sa druge strane, nije utvrđena statistički značajna

povezanost sa promenljivo: angažovani u prihvatnom centru ($p=0,143>0,05$), podizanje nivoa reke ($p=0,277>0,05$) (tabela 3).

Prema dobijenim rezultatima, u najvećem procentu:

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiču izveštaji medija (13,4%), još uvek nisu spremni, ali nameravaju da to urade u narednih šest meseci (18,6%), ne rade ništa da bi pripremili sebe za reagovanje (67,3%);

– u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče obilazak poplavljenih mesta (13,4%);

– apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje preduzeli su preventivne mere (24,4%), uplatili bi novčana sredstva (37,3%), angažovali bi se u pružanju pomoći žrtvama na terenu (26,3%), ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče dugotrajna kiša (43,6%), nedavno su počeli sa pripremanjima (10,7%), vršili su pripreme najmanje šest meseci (6,9%).

Sa druge strane, u najmanjem procentu:

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje uplatili bi novčana sredstva na račun za pomoć žrtvama ugroženim poplavama (13,8%), angažovali bi se u pružanju pomoći žrtvama na terenu (8,5%), ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče dugotrajna kiša (31,7%);

– u izvesnoj meri nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje preduzeli su preventivne mere (6,2%), ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče obilazak poplavljenih mesta (6,4%);

– niti nemotivisani niti motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje još uvek nisu spremni, ali nameravaju da to urade u narednih šest meseci (11,1%), nedavno su počeli sa pripremanjima (6,9%);

– apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ne rade ništa (51,8%) kako bi pripremili sebe.

Tabela 3 – Prikaz rezultata Hi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) motivisanosti građana i navedenih promenljivih o percepciji spremnosti za reagovanje

	value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Cramers V
Preventivne mere	60,587	8	,000*	,117
Novčana sredstva	51,598	4	,000*	,149
Angažovani na terenu	61,256	4	,000*	,162
Angažovani u prih. centru	6,870	4	,143	,054
Obilazak poplavljenih mesta	11,295	4	,023*	,070
Dugotrajne kiše	13,425	4	,009*	,076
Podizanje nivoa reka	5,104	4	,277	,047
Izveštaji medija	26,488	4	,000*	,108
Nivo spremnosti	89,169	20	,000*	,099

* Statistički značajna povezanost – $p \leq 0,05$.

Jednofaktorskom analizom varijanse (One-way ANOVA) istražen je uticaj motivisanosti građana za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje na zavisne neprekidne promenljive o znanju za reagovanje. Subjekti su po motivisanosti podeljeni u pet grupa (apsolutno nemotivisani, u izvesnoj meri nemotivisani, niti motivisani niti nemotivisani, u izvesnoj meri motivisani, apsolutno motivisani). Pomoću testa homogenosti varijansi (homogeneity of variance test) ispitana je jednakost varijansi u rezultatima za svaku od pet grupa. Imajući u vidu rezultate Livinovog testa (Levene Statistic) pretpostavka o homogenosti varijanse prekršena je kod svih promenljivih. Shodno tome, za promenljive kod kojih je prekršena pretpostavka dat je prikaz tabele „Robust Test of Equality of Means” i rezultati dva testa, Velšovog (Welsh) i Brounovog (Brown-Forsythe), otpornih na kršenje pretpostavke o jednakosti varijanse. Za potrebe istraživanja biće korišćeni rezultati Velšovog (Welsh) testa.

Prema rezultatima postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti navedenih grupa kod sledećih zavisnih neprekidnih promenljivih: individ. spremnost ($F=55,15$, $p=0,000$, $ek=0,0886$ – mali uticaj); spremnost domaćinstva ($F=32,85$, $p=0,000$, $ek=0,0526$ – mali uticaj); spremnost lok. zajed. ($F=22,11$, $p=0,000$, $ek=0,0368$ – mali uticaj); spremnost države ($F=9,03$, $p=0,000$, $ek=0,0145$ – mali uticaj); sopstvene sposobnosti ($F=41,54$, $p=0,000$, $ek=0,0699$ – mali uticaj); značaj pred. mera ($F=37,05$, $p=0,000$, $ek=0,0695$ – mali uticaj); ISS ($F=11,85$, $p=0,000$, $ek=0,0197$ – mali uticaj); nisam ugrožen ($F=2,66$, $p=0,0031$, $ek=0,0048$ – mali uticaj); nemam vremena za to ($F=6,39$, $p=0,000$, $ek=0,0099$ – mali uticaj); to je veoma skupo ($F=4,80$, $p=0,001$, $ek=0,0076$ – mali uticaj); neće uticati na bezb. ($F=5,66$, $p=0,000$, $ek=0,0101$ – mali uticaj); nisam sposoban ($F=7,24$, $p=0,000$, $ek=0,0112$ – mali uticaj); nemam podršku ($F=4,16$, $p=0,002$, $ek=0,0065$ – mali uticaj); ukućani ($F=13,63$, $p=0,000$, $ek=0,0211$ – mali uticaj); komšije ($F=11,05$, $p=0,000$, $ek=0,0166$ – mali uticaj); MHO ($F=5,89$, $p=0,000$, $ek=0,0120$ – mali uticaj); verska zajednica ($F=3,75$, $p=0,005$, $ek=0,0069$ – mali uticaj); policija ($F=8,88$, $p=0,000$, $ek=0,0140$ – mali uticaj); VSJ ($F=11,16$, $p=0,000$, $ek=0,0184$ – mali uticaj); SHMP ($F=13,28$, $p=0,000$, $ek=0,0231$ – mali uticaj); vojska ($F=12,00$, $p=0,000$, $ek=0,0200$ – mali uticaj); samoorg. pojedinci ($F=11,05$, $p=0,000$, $ek=0,0206$ – mali uticaj); obaveštenost ($F=141,10$, $p=0,000$, $ek=0,1736$ – mali uticaj); pomoć ne bi značila ($F=3,45$, $p=0,008$, $ek=0,0076$ – mali uticaj); drugi su pomogli ($F=7,42$, $p=0,000$, $ek=0,0135$ – mali uticaj); posao državnih organa ($F=5,48$, $p=0,000$, $ek=0,0119$ – mali uticaj); građani iz pop. područ. ($F=3,30$, $p=0,011$, $ek=0,0065$ – mali uticaj); efikasnost policije ($F=14,45$, $p=0,000$, $ek=0,0261$ – mali uticaj); efikasnost VSJ ($F=11,06$, $p=0,000$, $ek=0,0210$ – mali uticaj); efikasnost SHMP ($F=16,27$, $p=0,000$, $ek=0,0286$ – mali uticaj); efikasnost vojske ($F=11,07$, $p=0,000$, $ek=0,0198$ – mali uticaj); efikasnost štaba za VS ($F=3,60$, $p=0,006$, $ek=0,0062$ – mali uticaj) (tabela 4).

Naknadna poređenja pomoću Tukeyjovog HSD (Tukey HSD) kazuju:

- ocena individualne spremnosti za reagovanje na poplave statistički je značajna ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,48$, $SD=1,301$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,35$, $SD=1,186$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;
- ocena spremnosti domaćinstva za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,60$, $SD=1,140$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=3,29$, $SD=0,804$).

Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– ocena spremnosti države za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,61$, $SD=1,311$) i onih koji smatraju da su u apsolutno motivisani ($M=3,14$, $SD=1,265$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo ocene spremnosti države za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno motivisani;

– ocena spremnosti lokalne zajednice za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,80$, $SD=1,312$) i onih koji smatraju da su u apsolutno motivisani ($M=3,12$, $SD=1,298$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo spremnosti lokalne zajednice za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– ocena sigurnosti u sopstvene sposobnosti za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,50$, $SD=1,345$) i onih koji smatraju da su u apsolutno motivisani ($M=3,29$, $SD=1,269$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene sigurnosti u sopstvene sposobnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– značaja preduzimanje preventivnih mera za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,66$, $SD=1,212$) i onih koji smatraju da su u apsolutno motivisani ($M=3,68$, $SD=1,330$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– značaja preduzimanje preventivnih mera za reagovanje na poplave statistički značajno ($p < 0,05$) i međusobno razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,66$, $SD=1,212$) i onih koji smatraju da su u apsolutno motivisani ($M=3,68$, $SD=1,330$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– isticanje razloga „mislim da će mi interventno-spasilačke službe ionako pomoći, pa mi takve mere nisu potrebne” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,32$, $SD=1,327$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,89$, $SD=1,528$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– isticanje razloga „ne smatram da sam lično ili da je moje domaćinstvo ugroženo od poplava” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani ($M=2,85$, $SD=1,306$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,07$, $SD=1,625$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani;

– isticanje razloga „nemam vremena” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,67$, $SD=1,487$) i onih koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,23$, $SD=1,308$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani;

– isticanje razloga „veoma je skupo” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,48$, $SD=1,302$) i onih koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani ($M=2,83$, $SD=1,247$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani;

– isticanje razloga „mislim da neće na ličnu ili bezbednost mog domaćinstva” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,59$, $SD=1,330$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=3,03$, $SD=1,332$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– isticanje razloga „nisam sposoban za tako nešto” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,18$, $SD=1,276$) i onih koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani ($M=2,70$, $SD=1,236$). Građani koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– isticanje razloga „nemam podršku od strane lokalne zajednice” za nepreduzimanje preventivnih mera na ličnom planu statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,18$, $SD=1,276$) i onih koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani ($M=2,70$, $SD=1,236$). Građani koji smatraju da su niti motivisani niti nemotivisani zabeležili su viši nivo isticanja navedenog razloga u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od ukućana u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,99$, $SD=1,552$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=4,49$, $SD=0,951$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od međunarodnih humanitarnih organizacija u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,26$, $SD=1,131$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,65$, $SD=1,327$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od verskih zajednica u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p < 0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su ap-

solutno nemotivisani ($M=2,24$, $SD=1,332$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,53$, $SD=1,478$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno motivisani;

– očekivanja pomoći od policije u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,14$, $SD=1,442$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=3,50$, $SD=1,220$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od vatrogasno-spasilačkih jedinica u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,43$, $SD=1,461$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,86$, $SD=1,378$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od službe hitne medicinske pomoći u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i međusobno se razlikuje kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,24$, $SD=1,362$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,74$, $SD=1,357$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od vojske u prvih 72 sata od nastanka poplave statistički značajno ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,21$, $SD=1,498$) i onih koji su u izvesnoj meri motivisani ($M=3,80$, $SD=1,201$). Građani koji smatraju su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od samoorganizovanih pojedinaca u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,52$, $SD=1,449$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=3,20$, $SD=1,443$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– ocena obaveštenosti za reagovanje na poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=1,48$, $SD=1,008$) i onih koji su u izvesnoj meri motivisani ($M=3,14$, $SD=1,088$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo obaveštenosti u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– očekivanja pomoći od samoorganizovanih pojedinaca u prva 72 sata od nastanka poplave statistički je značajno ($p<0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,52$, $SD=1,449$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=3,20$, $SD=1,443$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– isticanje razloga „moja pomoć ne bi dovoljno značila” za neangažovanje u pružanju pomoći ugroženim ljudima na terenu statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,92$, $SD=1,447$) i onih koji su u izvesnoj meri motivisani ($M=2,63$, $SD=1,121$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani;

– isticanje razloga „to je posao državnih organa” za neangažovanje u pružanju pomoći ugroženim ljudima na terenu statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,35$, $SD=1,386$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=2,80$, $SD=1,453$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani;

– isticanje razloga „očekivao sam da prvenstveno budu angažovani ljudi iz ugroženih područja” za neangažovanje u pružanju pomoći ugroženim ljudima na terenu statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,05$, $SD=1,391$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=2,70$, $SD=1,426$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno motivisani;

– isticanje razloga „nisam imao vremena za tako nešto” za neangažovanje u pružanju pomoći ugroženim ljudima na terenu statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,89$, $SD=1,555$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=2,54$, $SD=1,442$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo očekivanja pomoći od navedene kategorije u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani;

– ocene efikasnosti reagovanja policije u prirodnim katastrofama izazvanim poplavama statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,89$, $SD=1,431$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=3,56$, $SD=1,367$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene efikasnosti reagovanja u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– ocene efikasnosti reagovanja vatrogasno-spasilačkih jedinica u prirodnim katastrofama izazvanim poplavama statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,20$, $SD=1,460$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=3,83$, $SD=1,390$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene efikasnosti reagovanja u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– ocene efikasnosti reagovanja službe hitne medicinske pomoći u prirodnim katastrofama izazvanim poplavama statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani ($M=3,21$, $SD=1,157$) i onih koji su apsolutno motivisani ($M=3,86$, $SD=1,325$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene efikasnosti reagovanja u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani;

– ocene efikasnosti reagovanja štaba za vanredne situacije statistički je značajno ($p < 0,05$) i razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=3,21$, $SD=1,157$) i onih koji su u izvesnoj meri nemotivisani ($M=3,18$, $SD=1,332$). Građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo ocene efikasnosti reagovanja u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani.

Tabela 4 – Rezultati jednofaktorske analize varijanse (One-way ANOVA) različitih grupa motivisanosti građana i neprekidnih zavisnih promenljivih o percepciji spremnosti za reagovanje

Test homogenosti varijanse				
	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Individ. spremnosti	51,514	4	2443	,000
Spremnost domaćinstva	39,381	4	2451	,000
Spremnost lok. zajed.	20,563	4	2436	,000
Spremnost države	11,698	4	2441	,000
Sopstvene sposobnosti	88,967	4	2434	,000
Značaj pred. mera	41,857	4	2437	,000
ISS	12,299	4	2417	,000
Nisam ugrožen	20,092	4	2429	,000
Nemam vremena za to	9,154	4	2409	,000
To je veoma skupo	5,426	4	2399	,000
Neće uticati na bezb.	30,259	4	2404	,000
Nisam sposoban	14,075	4	2398	,000
Nemam podršku	17,578	4	2410	,000
Ne mogu sprečiti	11,797	4	2395	,000
Ukućani	34,270	4	2419	,000
Komšije	23,717	4	2420	,000
NHO	13,249	4	2407	,000
MHO	8,663	4	2406	,000
Verska zajednica	29,583	4	2404	,000
Policija	16,161	4	2420	,000
VSJ	21,569	4	2423	,000
SHMP	12,266	4	2422	,000
Vojska	13,749	4	2424	,000
Samoorg. pojedinci	22,567	4	2422	,000
Obaveštenost	114,870	4	2453	,000
Pomoć ne bi značila	14,278	4	2308	,000
Drugi su pomogli	24,176	4	2307	,000
Posao državnih organa	26,565	4	2302	,000
Građani iz pop. područ.	18,568	4	2284	,000
Nedostatak vremena	19,825	4	2294	,000
Previše košta	5,101	4	2292	,000
Efikasnost policije	12,532	4	2396	,000
Efikasnost VSJ	11,967	4	2397	,000
Efikasnost SHMP	10,314	4	2396	,000
Efikasnost vojske	2,528	4	2383	,039

* Nije prekršena pretpostavka o jednakosti varijanse – Sig. >0,05.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Individ. spremnost	Raz. grupa	240,182	4	60,046	59,439	,000
	U okviru grupe	2467,929	2443	1,010		
	Ukupno	2708,111	2447			
Spremnost domaćinstva	Raz. grupa	123,949	4	30,987	34,030	,000
	U okviru grupe	2231,822	2451	,911		
	Ukupno	2355,770	2455			
Spremnost lok. zajed.	Raz. grupa	110,869	4	27,717	23,316	,000
	U okviru grupe	2895,773	2436	1,189		
	Ukupno	3006,642	2440			
Spremnost države	Raz. grupa	47,560	4	11,890	8,981	,000
	U okviru grupe	3231,493	2441	1,324		
	Ukupno	3279,053	2445			
Sopstvene sposobnosti	Raz. grupa	182,846	4	45,712	45,735	,000
	U okviru grupe	2432,734	2434	,999		
	Ukupno	2615,580	2438			
Značaj pred. mera	Raz. grupa	219,363	4	54,841	45,533	,000
	U okviru grupe	2935,186	2437	1,204		
	Ukupno	3154,549	2441			
ISS	Raz. grupa	84,726	4	21,182	12,180	,000
	U okviru grupe	4203,153	2417	1,739		
	Ukupno	4287,880	2421			
Nisam ugrožen	Raz. grupa	24,612	4	6,153	2,935	,020
	U okviru grupe	5093,084	2429	2,097		
	Ukupno	5117,696	2433			
Nemam vremena za to	Raz. grupa	43,506	4	10,877	6,069	,000
	U okviru grupe	4317,043	2409	1,792		
	Ukupno	4360,549	2413			
To je veoma skupo	Raz. grupa	32,225	4	8,056	4,642	,001
	U okviru grupe	4163,523	2399	1,736		
	Ukupno	4195,748	2403			
Neće uticati na bezb.	Raz. grupa	42,093	4	10,523	6,185	,000
	U okviru grupe	4090,535	2404	1,702		
	Ukupno	4132,628	2408			
Nisam sposoban	Raz. grupa	47,349	4	11,837	6,790	,000
	U okviru grupe	4180,235	2398	1,743		
	Ukupno	4227,584	2402			
Nemam podršku	Raz. grupa	27,352	4	6,838	4,002	,003
	U okviru grupe	4117,585	2410	1,709		
	Ukupno	4144,937	2414			
Ne mogu sprečiti	Raz. grupa	8,832	4	2,208	1,194	,311
	U okviru grupe	4429,241	2395	1,849		
	Ukupno	4438,073	2399			
Ukućani	Raz. grupa	77,931	4	19,483	13,054	,000
	U okviru grupe	3610,404	2419	1,493		
	Ukupno	3688,335	2423			

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Komšije	Raz. grupa	63,539	4	15,885	10,270	,000
	U okviru grupe	3742,991	2420	1,547		
	Ukupno	3806,530	2424			
NHO	Raz. grupa	3,930	4	,982	,713	,583
	U okviru grupe	3318,115	2407	1,379		
	Ukupno	3322,045	2411			
MHO	Raz. grupa	38,233	4	9,558	7,317	,000
	U okviru grupe	3143,050	2406	1,306		
	Ukupno	3181,283	2410			
Verska zajednica	Raz. grupa	25,101	4	6,275	4,201	,002
	U okviru grupe	3591,076	2404	1,494		
	Ukupno	3616,177	2408			
Policija	Raz. grupa	59,061	4	14,765	8,594	,000
	U okviru grupe	4157,741	2420	1,718		
	Ukupno	4216,802	2424			
VSJ	Raz. grupa	68,367	4	17,092	11,402	,000
	U okviru grupe	3632,059	2423	1,499		
	Ukupno	3700,425	2427			
SHMP	Raz. grupa	86,787	4	21,697	14,330	,000
	U okviru grupe	3667,120	2422	1,514		
	Ukupno	3753,907	2426			
Vojska	Raz. grupa	87,374	4	21,843	12,372	,000
	U okviru grupe	4279,557	2424	1,765		
	Ukupno	4366,930	2428			
Samooorg. pojedinci	Raz. grupa	90,596	4	22,649	12,796	,000
	U okviru grupe	4286,821	2422	1,770		
	Ukupno	4377,417	2426			
Obaveštenost	Raz. grupa	669,154	4	167,288	128,854	,000
	U okviru grupe	3184,667	2453	1,298		
	Ukupno	3853,821	2457			
Pomoć ne bi značila	Raz. grupa	27,880	4	6,970	4,477	,001
	U okviru grupe	3593,257	2308	1,557		
	Ukupno	3621,136	2312			
Drugi su pomogli	Raz. grupa	46,711	4	11,678	7,909	,000
	U okviru grupe	3406,251	2307	1,476		
	Ukupno	3452,962	2311			
Posao državnih organa	Raz. grupa	42,818	4	10,705	6,979	,000
	U okviru grupe	3530,940	2302	1,534		
	Ukupno	3573,758	2306			
Građani iz pop. područ.	Raz. grupa	22,669	4	5,667	3,774	,005
	U okviru grupe	3429,580	2284	1,502		
	Ukupno	3452,249	2288			
Nedostatak vremena	Raz. grupa	17,670	4	4,417	2,639	,032
	U okviru grupe	3839,873	2294	1,674		
	Ukupno	3857,543	2298			

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Previše košta	Raz. grupa	5,349	4	1,337	,931	,445
	U okviru grupe	3291,312	2292	1,436		
	Ukupno	3296,661	2296			
Efikasnost policije	Raz. grupa	102,531	4	25,633	16,071	,000
	U okviru grupe	3821,469	2396	1,595		
	Ukupno	3924,000	2400			
Efikasnost VSJ	Raz. grupa	84,174	4	21,043	12,880	,000
	U okviru grupe	3916,316	2397	1,634		
	Ukupno	4000,490	2401			
Efikasnost SHMP	Raz. grupa	103,178	4	25,794	17,673	,000
	U okviru grupe	3497,064	2396	1,460		
	Ukupno	3600,242	2400			
Efikasnost vojske	Raz. grupa	83,720	4	20,930	12,039	,000
	U okviru grupe	4142,717	2383	1,738		
	Ukupno	4226,437	2387			
Efikasnost štaba za VS	Raz. grupa	27,714	4	6,929	3,736	,005
	U okviru grupe	4437,579	2393	1,854		
	Ukupno	4465,293	2397			

* Postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti zavisne promenljive u 5 grupa – Sig. $\leq 0,05$.

Robust Tests of Equality of Means					
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Individ. spremnost	Welch	55,151	4	797,189	,000*
	Brown-Forsythe	52,363	4	1200,116	,000*
Spremnost domaćinstva	Welch	32,850	4	799,562	,000*
	Brown-Forsythe	30,770	4	1331,460	,000*
Spremnost lok. zajed.	Welch	22,116	4	801,343	,000*
	Brown-Forsythe	21,271	4	1344,733	,000*
Spremnost države	Welch	9,037	4	812,852	,000*
	Brown-Forsythe	8,545	4	1435,246	,000*
Sopstvene sposobnosti	Welch	41,545	4	783,754	,000*
	Brown-Forsythe	38,943	4	1128,238	,000*
Značaj pred. mera	Welch	37,053	4	793,504	,000*
	Brown-Forsythe	41,644	4	1469,980	,000*
ISS	Welch	11,851	4	818,553	,000*
	Brown-Forsythe	12,135	4	1644,673	,000*

Robust Tests of Equality of Means					
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Nisam ugrožen	Welch	2,665	4	797,105	,031*
	Brown-Forsythe	2,740	4	1496,363	,027*
Nemam vremena za to	Welch	6,392	4	807,091	,000*
	Brown-Forsythe	6,016	4	1666,609	,000*
To je veoma skupo	Welch	4,806	4	803,628	,001*
	Brown-Forsythe	4,571	4	1639,675	,001*
Neće uticati na bezb.	Welch	5,663	4	790,865	,000*
	Brown-Forsythe	5,885	4	1582,023	,000*
Nisam sposoban	Welch	7,244	4	807,317	,000*
	Brown-Forsythe	6,653	4	1647,829	,000*
Nemam podršku	Welch	4,166	4	795,550	,002*
	Brown-Forsythe	3,777	4	1470,943	,005*
Ne mogu sprečiti	Welch	1,166	4	795,864	,324
	Brown-Forsythe	1,132	4	1520,368	,340
Ukućani	Welch	13,632	4	784,840	,000*
	Brown-Forsythe	11,466	4	1135,724	,000*
Komšije	Welch	11,053	4	796,512	,000*
	Brown-Forsythe	9,551	4	1337,830	,000*
NHO	Welch	,669	4	795,102	,614
	Brown-Forsythe	,677	4	1490,764	,608
MHO	Welch	5,890	4	798,394	,000*
	Brown-Forsythe	7,227	4	1626,525	,000*
Verska zajednica	Welch	3,755	4	790,348	,005*
	Brown-Forsythe	3,994	4	1467,644	,003*
Policija	Welch	8,888	4	798,578	,000*
	Brown-Forsythe	8,107	4	1466,492	,000*
VSJ	Welch	11,168	4	786,961	,000*
	Brown-Forsythe	10,258	4	1313,591	,000*
SHMP	Welch	13,282	4	801,150	,000*
	Brown-Forsythe	13,598	4	1445,576	,000*
Vojska	Welch	12,000	4	798,259	,000*
	Brown-Forsythe	11,456	4	1391,579	,000*

Robust Tests of Equality of Means					
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Samoorg. pojedinci	Welch	11,055	4	786,258	,000*
	Brown-Forsythe	11,712	4	1446,962	,000*
Obaveštenost	Welch	141,109	4	830,898	,000*
	Brown-Forsythe	131,888	4	1653,703	,000*
Pomoć ne bi značila	Welch	3,459	4	762,345	,008*
	Brown-Forsythe	4,119	4	1318,327	,003*
Drugi su pomogli	Welch	7,429	4	774,619	,000*
	Brown-Forsythe	7,452	4	1327,690	,000*
Posao državnih organa	Welch	5,482	4	758,376	,000*
	Brown-Forsythe	6,509	4	1374,234	,000*
Građani iz pop. područ.	Welch	3,304	4	744,419	,011*
	Brown-Forsythe	3,515	4	1329,279	,007*
Nedostatak vremena	Welch	1,920	4	756,952	,105
	Brown-Forsythe	2,436	4	1264,467	,045
Previše košta	Welch	,838	4	767,568	,501
	Brown-Forsythe	,892	4	1389,782	,468
Efikasnost policije	Welch	14,456	4	797,933	,000*
	Brown-Forsythe	14,973	4	1420,766	,000*
Efikasnost VSJ	Welch	11,063	4	800,151	,000*
	Brown-Forsythe	12,047	4	1425,744	,000*
Efikasnost SHMP	Welch	16,270	4	790,710	,000*
	Brown-Forsythe	16,726	4	1410,173	,000*
Efikasnost vojske	Welch	11,074	4	798,764	,000*
	Brown-Forsythe	11,818	4	1590,719	,000*
Efikasnost štaba za VS	Welch	3,601	4	792,044	,006*
	Brown-Forsythe	3,573	4	1469,470	,007*

a. Asymptotically F distributed.

* Postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti zavisne promenljive u 5 grupa – Sig. $\leq 0,05$.

Rezultati Hi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) pokazali su da postoji statistički značajna veza između percepcije rizika i sledećih promenljivih: znanje o poplavi ($p=0,000<0,05$, $v=0,163$ – mali uticaj); poznavanje bezb. procedura ($p=0,000<0,05$, $v=0,204$ – mali uticaj); evakuacija ($p=0,000<0,05$, $v=0,084$ – mali uticaj); edukacija u školi ($p=0,000<0,05$, $v=0,093$ – mali uticaj); edukacija u porodici ($p=0,000<0,05$, $v=0,118$ – mali uticaj); edukacija na poslu ($p=0,000<0,05$, $v=0,125$ – mali uticaj); stariji, hendikepirani ($p=0,000<0,05$, $v=0,164$ – mali uticaj); pristanak na evakuaciju ($p=0,000<0,05$, $v=0,094$ – mali uticaj); pomoć – stariji, invalidi ($p=0,000<0,05$, $v=0,194$ – mali uticaj); komšije – samostalno ($p=0,000<0,05$, $v=0,089$ – mali uticaj); Karta poplavnog rizika ($p=0,000<0,05$, $v=0,114$ – mali uticaj); zvanično upozorenje ($p=0,000<0,05$, $v=0,229$ – mali uticaj); potencijalne zaraze ($p=0,000<0,05$, $v=0,343$ – mali uticaj); ventil za vodu ($p=0,000<0,05$, $v=0,117$ – mali uticaj); ventil za gas ($p=0,000<0,05$, $v=0,110$ – mali uticaj); prekidač za električnu energiju ($p=0,000<0,05$, $v=0,101$ – mali uticaj); rukovanje ventilom za vodu ($p=0,000<0,05$, $v=0,108$ – mali uticaj); rukovanje ventilom za gas ($p=0,000<0,05$, $v=0,130$ – mali uticaj); rukovanje prek. el. energije ($p=0,000<0,05$, $v=0,138$ – mali uticaj); informacije od ukućana ($p=0,000<0,05$, $v=0,099$ – mali uticaj); informacije od komšija ($p=0,000<0,05$, $v=0,109$ -mali uticaj); informacije od drugara/ca ($p=0,031<0,05$, $v=0,068$ -mali uticaj); informacije od familije ($p=0,004<0,05$, $v=0,081$ -mali uticaj); informacije u školi ($p=0,000<0,05$, $v=0,099$ -mali uticaj); informacije na fakultetu ($p=0,030<0,05$, $v=0,068$ -mali uticaj); informacije kroz nef. sistem ($p=0,000<0,05$, $v=0,099$ -mali uticaj); informacije na poslu ($p=0,000<0,05$, $v=0,109$ -mali uticaj); informacije na televiziji ($p=0,000<0,05$, $v=0,110$ -mali uticaj); informacije na radiju ($p=0,019<0,05$, $v=0,071$ -mali uticaj); informacije iz štampe ($p=0,000<0,05$, $v=0,102$ -mali uticaj); prošli obuku ($p=0,000<0,05$, $v=0,094$ -mali uticaj); želja za obukom ($p=0,000<0,05$, $v=0,175$ -mali uticaj); edukac. preko video-igrice ($p=0,000<0,05$, $v=0,128$ -mali uticaj); edukac. preko interneta ($p=0,000<0,05$, $v=0,104$ -mali uticaj); edukac. preko predavanja ($p=0,000<0,05$, $v=0,134$ -mali uticaj); neformalni sistem ($p=0,000<0,05$, $v=0,199$ -mali uticaj).

Sa druge strane, nije utvrđena statistički značajna povezanost sa promenljivom: informacije u verskoj zajednici ($p=0,103<0,05$, $v=0,058$ – mali uticaj); informacije preko interneta ($p=0,071<0,05$, $v=0,061$ – mali uticaj); edukac. preko televizije ($p=0,054<0,05$, $v=0,063$ – mali uticaj); edukac. preko radija ($p=0,280<0,05$, $v=0,047$ – mali uticaj) (tabela 5). Prema dobijenim rezultatima, u najvećem procentu:

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje evakuisali bi se na višim spratovima kuće (32,7%), u prihvatnim centrima (18,8%), stekli informacije od familija (18,5%), želeli bi da steknu informacije preko interneta (32,2%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea u izvesnoj meri nemotivisani građani misle da se njihove komšije mogu samostalno spasti prilikom poplava (42,7%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea ni motivisani ni nemotivisani građani evakuisali bi se kod prijatelja (38,5%) i stekli informacije preko neformalnog sistema obrazovanja (11%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje stekli su informacije od drugara (14,5%);

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje znaju šta je poplava (91,3%), poznaju bezbednosne procedure reagovanja (39,7%), evakuisali bi se kod komšija (15,8%), u iznajmljenim stanovima (5,2,%), ističu da im je neko u osnovnoj/srednjoj školi pričao o poplavama (29,5%), u porodici pričao (49,5%), na poslu pričao (40%), znaju gde se nalaze stariji, hendikepirani i odojčad (57,1%), evakuisali bi se u slučaju nailaska poplavnog talasa (94%), znaju kakvu pomoć iziskuju stariji, invalidi i odojčad (72,1%), upoznati su sa kartom poplavnog rizika lokalne zajednice (16,9%), znaju šta treba raditi nakon upozorenja o nailasku poplavnog talasa (30,4%), upoznati su sa virusima i zarazama koje prate period nakon poplave (54,4%), znaju gde se nalazi ventil za vodu (87,8%), ventil za gas (53,6%), prekidač električne energije (86,6%), znaju da rukuju ventilom za vodu (84,1%), ventil za gas (66,4%), prekidačem električne energije (57,8%), stekli informacije od ukučana (35,7%), komšija (17,4%), škola (15,2%), stekli informacije preko posla (20,3%), televizije (57,1%), preko radija (17%), preko štampe (37,7%), prošli neku obuku za postupanje u vanrednim situacijama (9,9%), želeli bi da prođu obuku za postupanje u vanrednim situacijama (53,9%).

Sa druge strane, u najmanjem procentu:

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poznaju bezbednosne procedure reagovanja (12,3%), evakuisali bi se kod prijatelja (30,2%), ističu da im je neko u osnovnoj/srednjoj školi pričao o poplavama (17,3%), u porodici pričao (22%), na poslu pričao (16%), evakuisali bi se u slučaju nailaska poplavnog talasa (84,4%), znaju kakvu pomoć iziskuju stariji, invalidi i odojčad (27,9%), upoznati su sa kartom poplavnog rizika lokalne zajednice (5,6%), znaju šta treba raditi nakon upozorenja o nailasku poplavnog talasa (16,8%), upoznati su sa virusima i zarazama koje prate period nakon poplave (24,3%), znaju gde se nalazi ventil za vodu (70,6%), ventil za gas (48,8%), prekidač električne energije (75,8%), znaju da rukuju ventilom za vodu (63,9%), ventilom za gas (45,1%), prekidačem električne energije (76,9%), stekli informacije od ukučana (20,1%), komšija (10,6%), škola (7,3%), preko neformalnog sistema obrazovanja (2,2%), stekli informacije preko posla (7,4%), televizije (51,5%), preko radija (8,5%), preko štampe (20,6%), prošli neku obuku za postupanje u vanrednim situacijama (3%);

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea u izvesnoj meri nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje znaju šta je poplava (67,7%), evakuisali bi se na višim spratovima kuće (32,7%), u iznajmljenim stanovima (5,2,%), znaju gde se nalaze stariji, hendikepirani i odojčad (29,8%), želeli bi da prođu obuku za postupanje u vanrednim situacijama (23,8%);

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea ni nemotivisani ni motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje evakuisali bi se kod komšija (6,9%);

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje evakuisali bi se u prihvatnim centrima (11,1%);

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje misle da se njihove komšije mogu samostalno spasiti prilikom poplava (33,7%), stekli informacije od drugara (8,4%), stekli informacije od familija (9,8%), želeli bi da steknu informacije preko interneta (20,5%).

Tabela 5 – Prikaz rezultata Hi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) motivisanosti i znanja kao elementa spremnosti za reagovanje

	value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Cramer's v
Znanje o poplavi	126,838	8	,000*	,163
Poznavanje bezb. procedura	190,324	8	,000*	,204
Evakuacija	62,038	16	,000*	,084
Edukacija u školi	39,966	8	,000*	,093
Edukacija u porodici	64,815	8	,000*	,118
Edukacija na poslu	71,142	8	,000*	,125
Stariji, hendikepirani	124,231	8	,000*	,164
Pristanak na evakuaciju	20,906	4	,000*	,094
Pomoć - stariji, invalidi	179,951	8	,000*	,194
Komšije - samostalno	37,237	8	,000*	,089
Karta poplavnog rizika	61,605	8	,000*	,114
Zvanično upozorenje	239,540	8	,000*	,229
Potencijalne zaraze	1155,299	560	,000*	,343
Ventil za vodu	65,431	8	,000*	,117
Ventil za gas	46,226	8	,000*	,110
Prekidač za električnu energiju	46,234	8	,000*	,101
Rukovanje ventilom za vodu	56,290	8	,000*	,108
Rukovanje ventilom za gas	65,488	8	,000*	,130
Rukovanje prek. el. energije	87,911	8	,000*	,138
Informacije od ukućana	22,829	4	,000*	,099
Informacije o komšija	27,556	4	,000*	,109
Informacije od drugara/ca	10,669	4	,031*	,068
Informacije od familije	15,365	4	,004*	,081
Informacije u školi	22,578	4	,000*	,099
Informacije na fakultetu	10,738	4	,030*	,068
Informacije kroz nef. sistem	22,499	4	,000*	,099
Informacije na poslu	27,657	4	,000*	,109
Informacije u verskoj zajednici	7,706	4	,103	,058
Informacije na televiziji	28,361	4	,000*	,110
Informacije na radiju	11,783	4	,019*	,071
Informacije iz štampe	24,190	4	,000*	,102
Informacije preko interneta	8,617	4	,071	,061
Prošli obuku	20,958	4	,000*	,094
Želja za obukom	140,649	8	,000*	,175
Edukac. preko televizije	9,302	4	,054	,063
Edukac. preko radija	5,069	4	,280	,047
Edukac. preko video-igrice	37,701	4	,000*	,128
Edukac. preko interneta	24,801	4	,000*	,104
Edukac. preko predavanja	41,373	4	,000*	,134
Neformalni sistem	93,083	4	,000*	,199

* statistički značajna povezanost – $p \leq 0,05$

Jednofaktorskom analizom varijanse (One-way ANOVA) istražen je uticaj motivisanosti građana za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje na zavisne neprekidne promenljive o znanju za reagovanje. Subjekti su po motivisanosti podeljeni u pet grupa (apsolutno nemotivisani, u izvesnoj meri nemotivisani, niti motivisani niti nemotivisani, u izvesnoj meri motivisani, apsolutno motivisani). Pomoću testa homogenosti varijansi (homogeneity of variance test) ispitana je jednakost varijansi u rezultatima za svaku od pet grupa. Imajući u vidu rezultate Livinovog testa (Levene Statistic) pretpostavka o homogenosti varijanse prekršena je kod svih promenljivih. Shodno tome, za promenljive kod kojih je prekršena pretpostavka, prikazana je tabela „Robust Test of Equality of Means” i rezultati dva testa – Velšovog (Welsh) i Brounovog (Brown-Forsythe), otpornih na kršenje pretpostavke o jednakosti varijanse. Za potrebe istraživanja biće korišćeni rezultati Velšovog (Welsh) testa.

Prema rezultatima, postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti navedenih grupa kod sledećih zavisnih neprekidnih promenljivih: nivo znanja ($F=94,20$, $p=0,000$, $ek=0,1722$ – mali uticaj); mogućnost plavljenja – 1 god. ($F=44,59$, $p=0,000$, $ek=0,0719$ – mali uticaj); mogućnost plavljenja – 5 god. ($F=37,54$, $p=0,000$, $ek=0,0633$ – mali uticaj); sistemi upozorenja ($F=36,98$, $p=0,000$, $ek=0,0563$ – mali uticaj); policija ($F=21,42$, $p=0,000$, $ek=0,0412$ – mali uticaj); VSJ ($F=21,79$, $p=0,000$, $ek=0,0425$ – mali uticaj); štab za vanredne situacije ($F=17,94$, $p=0,000$, $ek=0,0303$ – mali uticaj); putevi za evakuaciju ($F=9,41$, $p=0,000$, $ek=0,0176$ – mali uticaj); obližnja skloništa ($F=6,44$, $p=0,000$, $ek=0,0102$ – mali uticaj); procena ugroženosti i plan ($F=10,95$, $p=0,000$, $ek=0,0165$ – mali uticaj).

Naknadna poređenja pomoću Tukeyjovog HSD (Tukey HSD) kazuju:

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea ocena nivoa znanja za reagovanje na poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani ($M=2,57$, $SD=0,852$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,51$, $SD=1,155$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo znanja za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea ocena mogućnosti plavljenja lokalne zajednice u narednih godinu dana statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=1,80$, $SD=1,220$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,11$, $SD=1,524$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene mogućnosti plavljenja lokalne zajednice u narednih godinu dana u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea ocena mogućnosti plavljenja lokalne zajednice u narednih deset godina statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,05$, $SD=1,363$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=3,36$, $SD=1,451$ u). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene mogućnosti plavljenja lokalne zajednice u narednih godinu dana u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja sistema upozorenja statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji sma-

traju da su apsolutno nemotivisani ($M=1,68$, $SD=1,161$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,58$, $SD=1,434$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja sistema upozorenja u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja nadležnosti policije za reagovanje prilikom poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,04$, $SD=1,333$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,97$, $SD=1,484$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja nadležnosti policije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja nadležnosti vatrogasno-spasilačkih jedinica za reagovanje prilikom poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,25$, $SD=1,392$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=2,93$, $SD=1,245$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja nadležnosti vatrogasno-spasilačkih jedinica u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja nadležnosti štabova za vanredne situacije za reagovanje prilikom poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,20$, $SD=1,378$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,88$, $SD=1,487$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja nadležnosti štabova za vanredne situacije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja puteva evakuacije za reagovanje prilikom poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,08$, $SD=1,373$) i onih koji smatraju da su apsolutno nemotivisani ($M=2,66$, $SD=1,459$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja puteva evakuacije u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja obližnjih skloništa za reagovanje prilikom poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani ($M=2,05$, $SD=1,083$) i onih koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani ($M=2,38$, $SD=1,277$). Građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja obližnjih skloništa u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea poznavanja procene ugroženosti i planova zaštite i spasavanja za poplave statistički značajno ($p<0,05$) razlikuje se kod građana koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani ($M=1,97$, $SD=1,287$) i onih koji smatraju da su apsolutno motivisani ($M=2,40$, $SD=1,474$). Građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo poznavanja procene ugroženosti i planova u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani.

Tabela 6 – Rezultati jednofaktorske analize varijanse (One-way ANOVA) različitih grupa percepcije rizika i neprekidnih zavisnih promenljivih o znanju za reagovanje

Test homogenosti varijanse				
	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Nivo znanja	50,409	4	2345	,000
Mogućnost plavljenja – 1 god.	15,257	4	2436	,000
Mogućnost plavljenja – 5 god.	9,208	4	2389	,000
Sistemi upozorenja	37,118	4	2403	,000
Policija	25,428	4	2410	,000
VSJ	39,644	4	2406	,000
Štab za vanredne situacije	26,234	4	2404	,000
Putevi evakuacije	20,023	4	2401	,000
Obližnja skloništa	25,835	4	2406	,000
Procena ugrož. i planovi	42,454	4	2398	,000

* Nije prekršena pretpostavka o jednakosti varijanse – Sig.>0,05

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Nivo znanja	Raz. grupa	425,719	4	106,430	121,973	,000
	U okviru grupe	2046,177	2345	,873		
	Ukupno	2471,896	2349			
Mogućnost plavljenja – 1 god.	Raz. grupa	322,100	4	80,525	47,186	,000
	U okviru grupe	4157,116	2436	1,707		
	Ukupno	4479,216	2440			
Mogućnost plavljenja – 5 god.	Raz. grupa	289,718	4	72,429	40,370	,000
	U okviru grupe	4286,241	2389	1,794		
	Ukupno	4575,959	2393			
Sistemi upozorenja	Raz. grupa	191,917	4	47,979	35,858	,000
	U okviru grupe	3215,344	2403	1,338		
	Ukupno	3407,261	2407			
Policija	Raz. grupa	157,356	4	39,339	25,900	,000
	U okviru grupe	3660,481	2410	1,519		
	Ukupno	3817,837	2414			
VSJ	Raz. grupa	170,511	4	42,628	26,733	,000
	U okviru grupe	3836,544	2406	1,595		
	Ukupno	4007,054	2410			
Štab za vanredne situacije	Raz. grupa	119,196	4	29,799	18,802	,000
	U okviru grupe	3809,996	2404	1,585		
	Ukupno	3929,191	2408			
Putevi za evakuaciju	Raz. grupa	69,703	4	17,426	10,814	,000
	U okviru grupe	3868,942	2401	1,611		
	Ukupno	3938,645	2405			
Obližnja skloništa	Raz. grupa	37,685	4	9,421	6,249	,000
	U okviru grupe	3627,398	2406	1,508		
	Ukupno	3665,083	2410			
Procena ugroženosti i plan	Raz. grupa	57,846	4	14,461	10,082	,000
	U okviru grupe	3439,598	2398	1,434		
	Ukupno	3497,444	2402			

* Postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti zavisne promenljive u 5 grupa – Sig. ≤0,05.

Robust Tests of Equality of Means					
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Nivo znanja	Welch	94,202	4	768,567	,000*
	Brown-Forsythe	111,874	4	1255,217	,000*
Mogućnost plavljenja – 1 god.	Welch	44,593	4	832,853	,000*
	Brown-Forsythe	48,665	4	1773,581	,000*
Mogućnost plavljenja – 5 god.	Welch	37,549	4	809,786	,000*
	Brown-Forsythe	40,582	4	1612,714	,000*
Sistemi upozorenja	Welch	36,984	4	799,533	,000*
	Brown-Forsythe	35,629	4	1600,779	,000*
Policija	Welch	21,422	4	779,894	,000*
	Brown-Forsythe	24,115	4	1477,031	,000*
VSJ	Welch	21,791	4	779,464	,000*
	Brown-Forsythe	25,106	4	1450,786	,000*
Štab za vanredne situacije	Welch	17,946	4	788,528	,000*
	Brown-Forsythe	18,088	4	1474,365	,000*
Putevi evakuacije	Welch	9,417	4	785,538	,000*
	Brown-Forsythe	10,358	4	1495,018	,000*
Obližnja skloništa	Welch	6,442	4	784,250	,000*
	Brown-Forsythe	5,921	4	1447,519	,000*
Procena ugrož. i planovi	Welch	10,956	4	783,298	,000*
	Brown-Forsythe	9,674	4	1483,390	,000*

* Postoji statistički značajna razlika između srednjih vrednosti zavisne promenljive u 5 grupa – Sig. $\leq 0,05$.

Rezultati Xi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) pokazali su da postoji statistički značajna veza između percepcije rizika i sledećih promenljivih: zalihe u domu ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,117$ -mali uticaj); zalihe hrane ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,252$ -mali uticaj); zalihe vode ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,193$ -mali uticaj); radio-tranzistor ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,167$ -mali uticaj); baterijska lampa ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,149$ -mali uticaj); lopata ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,177$ -mali uticaj); kramp ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,230$ -mali uticaj); motika i ašov ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,211$ -mali uticaj); aparat za gašenje početnih požara ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,184$ -mali uticaj); obnavljanje zaliha ($p=0,004 < 0,05$, $v=0,094$ -mali uticaj); zalihe u automobilu ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,110$ -mali uticaj); komplet prve pomoći u domu ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,132$ -mali uticaj); komplet prve pomoći u vozilu ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,123$ -mali uticaj); komplet prve pomoći – lako dostupno ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,211$ -mali uticaj); plan za reaganje ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,121$ -mali uticaj); diskusija o planu ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,191$ -mali uticaj); kopije dokumenata ($p=0,000 < 0,05$, $v=0,119$ -mali uticaj); osiguranje

($p=0,000<0,05$, $v=0,125$ -mali uticaj). Sa druge strane, nije utvrđena statistički značajna povezanost sa promenljivošću: angažovani u prih. centru ($p=0,143>0,05$), podizanje nivoa reke ($p=0,277>0,05$) (tabela 7). Prema dobijenim rezultatima, u najvećem procentu:

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe hrane za jedan dan (55%), zalihe vode za jedan dan (49,1%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu u izvesnoj meri nemotivisani građani jednom godišnje obnavljaju zalihe (26,7%), poseduju osiguranje od posledica poplava (11,8%),

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu ni motivisani ni nemotivisani građani poseduju zalihe hrane za 4 dana (71,8%), nikada ne obnavljaju zalihe (51,1%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe hrane za dva dana (30,3%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe u domu za slučaj poplava (32%), zalihe vode za četiri dana (56,1%), radio-tranzistor (26,9%), baterijsku lampu (51,1%), lopatu (54,7%), kramp (43,6%), motiku (48,2%), aparat za gašenje početnih požara (22,2%), obnavljaju zalihe jednom mesečno (41,9%), poseduju zalihe u automobilu za slučaj poplave (10,4%), komplet prve pomoći u kući (64,7%), drže komplet prve pomoći na lako dostupnom mestu (80,5%), poseduju pisani plan za poplave (2,3%), nepisani plan za poplave (18,7%), diskutovali o planu (31,1%), poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu (31,2%).

Sa druge strane, u najmanjem procentu:

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe u domu za slučaj poplava (18,5%), zalihe hrane za četiri dana (35%), zalihe vode za četiri dana (21,1%), radio-tranzistor (8,48%), baterijsku lampu (25%), lopatu (54,7%), kramp (13,5%), motiku (14,4%), aparat za gašenje početnih požara (5,3%), komplet prve pomoći u kući (39,3%), drže komplet prve pomoći na lako dostupnom mestu (53,6%), poseduju pisani plan za poplave (0%), nepisani plan za poplave (12,7%), diskutovali o planu (4,3%), poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu (18%), poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu (5,7%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu ni motivisani ni nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ne poseduju zalihe vode za jedan dan (17%), obnavljaju zalihe jednom mesečno (41,9%), poseduju zalihe u automobilu za slučaj poplave (3,8%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu u izvesnoj meri motivisani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe hrane za jedan dan (12,7%) nikada ne obnavljaju zalihe (39,7%);

- apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reu apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje poseduju zalihe hrane za dva dana (9,3%), poseduju zalihe vode za dva dana (19,7%), jednom godišnje obnavljaju zalihe (16,7%).

Tabela 7 – Prikaz rezultata Hi kvadrat testa nezavisnosti (χ^2) motivisanosti i posedovanja zaliha i planova za reagovanje

Kategorijske promenljive	value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Cramers v
Zalihe u domu	41,045	8	,000*	,093
Zalihe hrane	94,222	8	,000*	,252
Zalihe vode	52,346	8	,000*	,193
Radio-tranzistor	34,304	4	,000*	,167
Baterijska lampa	28,282	4	,000*	,149
Lopata	39,790	4	,000*	,177
Kramp	66,698	4	,000*	,230
Motika i ašov	56,587	4	,000*	,211
Aparat za gašenje početnih požara	40,069	4	,000*	,184
Obnavljanje zaliha	22,538	8	,004*	,094
Zalihe u automobilu	81,219	12	,000*	,110
Komplet prve pomoći u domu	78,228	8	,000*	,132
Komplet prve pomoći u vozilu	55,845	8	,000*	,123
Komplet prve pomoći – iako dostupno	177,856	8	,000*	,211
Plan za reagovanje	103,335	12	,000*	,121
Diskusija o planu	162,558	8	,000*	,191
Kopije dokumenata	61,938	8	,000*	,119
Osiguranje	72,667	8	,000*	,125

* Postoji statistički značajna povezanost – $p \leq 0,05$

** Fi (phi) koeficijent, tabela 2 sa 2

Zaključak

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagu Kada je u pitanju povezanost motivisanosti i spremnosti građana za reagovanje, rezultati istraživanja ukazuju:

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagu apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiču izveštaji medija, još uvek nisu spremni, ali nameravaju da to urade u narednih šest meseci, ne rade ništa da bi se pripremili za reagovanje, evakuisali bi se na višim spratovima kuće, u prihvatnim centrima, stekli informacije od porodice, želeli bi da steknu informacije preko interneta, poseduju zalihe hrane za jedan dan, zalihe vode za jedan dan;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagu u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče obilazak poplavljenih mesta, misle da se njihove komšije mogu samostalno spasiti prilikom poplava, obnavljaju zalihe, poseduju osiguranje od posledica poplava;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagu apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje preduzeli su preventivne mere, uplatili bi novčana sredstva, angažovali bi se u pružanju pomoći žrtvama na terenu, ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče dugotrajna kiša, nedavno su počeli sa

pripremanja, vršili su pripreme najmanje šest meseci, znaju šta je poplava, poznaju bezbednosne procedure reagovanja, evakuisali bi se kod komšija, u iznajmljenim stanovima, ističu da im je neko u osnovnoj/srednjoj školi pričao o poplavama, u porodici pričao, na poslu pričao, znaju gde se nalaze stariji, hendikepirani i odojčad, evakuisali bi se u slučaju nailaska poplavnog talasa, znaju kakvu pomoć iziskuju stariji, invalidi i odojčad, upoznati su sa kartom poplavnog rizika lokalne zajednice, znaju šta treba raditi nakon upozorenja o nailasku poplavnog talasa, upoznati su sa virusima i zarazama koje prate period nakon poplave, znaju gde se nalazi ventil za vodu, ventil za gas, prekidač električne energije, znaju da rukuju ventilom za vodu, ventilom za gas, prekidačem električne energije, stekli informacije od ukučana, komšija, škola, stekli informacije preko posla, televizije, preko radija, preko štampe, prošli neku obuku za postupanje u vanrednim situacijama, želeli bi da prođu obuku za postupanje u vanrednim situacijama, poseduju zalihe u domu za slučaj poplava, zalihe vode za četiri dana, radio-tranzistor, baterijsku lampu, lopatu, kramp, motiku, aparat za gašenje početnih požara, obnavljaju zalihe jednom mesečno, poseduju zalihe u automobilu za slučaj poplave, komplet prve pomoći u kući, drže komplet prve pomoći na lako dostupnom mestu, poseduju pisani plan za poplave, nepisani plan za poplave, diskutovali o planu, poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu.

Sa druge strane, u najmanjem procentu – apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje uplatili bi novčana sredstva na račun za pomoć žrtvama ugroženim poplavama, angažovali bi se u pružanju pomoći žrtvama na terenu, ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče dugotrajna kiša, poznaju bezbednosne procedure reagovanja, evakuisali bi se kod prijatelja, ističu da im je neko u osnovnoj/srednjoj školi pričao o poplavama, u porodici pričao, na poslu pričao, evakuisali bi se u slučaju nailaska poplavnog talasa, znaju kakvu pomoć iziskuju stariji, invalidi i odojčad, upoznati su sa kartom poplavnog rizika lokalne zajednice, znaju šta treba raditi nakon upozorenja o nailasku poplavnog talasa, upoznati su sa virusima i zarazama koje prate period nakon poplave, znaju gde se nalazi ventil za vodu, ventil za gas, prekidač električne energije, znaju da rukuju ventilom za vodu, ventilom za gas, prekidačem električne energije, stekli informacije od ukučana, komšija, škola, preko neformalnog sistema obrazovanja, stekli informacije preko posla, televizije, preko radija, preko štampe, prošli neku obuku za postupanje u vanrednim situacijama, poseduju zalihe u domu za slučaj poplava, zalihe hrane za četiri dana, zalihe vode za četiri dana, radio-tranzistor, baterijsku lampu, lopatu, kramp, motiku, aparat za gašenje početnih požara, komplet prve pomoći u kući, drže komplet prve pomoći na lako dostupnom mestu, poseduju pisani plan za poplave, nepisani plan za poplave, diskutovali o planu, poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu, poseduju kopije važnih dokumenata na sigurnom mestu;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagujući izvesnoj meri nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje preduzeli bi preventivne mere, ističu da ih na razmišljanje o spremnosti podstiče obilazak poplavljenih mesta, znaju šta je poplava, evakuisali bi se na višim spratovima kuće, u iznajmljenim stanovima, znaju gde se nalaze stariji, hendikepirani i odojčad, želeli bi da prođu obuku za postupanje u vanrednim situacijama;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagujući ni nemotivisani ni motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje još uvek nisu spremni, ali nameravaju da to urade u narednih šest meseci, nedavno su počeli sa

pripremanja, evakuisali bi se kod prijatelja, stekli informacije preko neformalnog sistema obrazovanja, evakuisali bi se kod komšija, poseduju zalihe vode za jedan dan, obnavljaju zalihe jednom mesečno, poseduju zalihe u automobilu za slučaj poplave;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea u izvesnoj meri motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje evakuisali bi se u prihvatnim centrima, poseduju zalihe hrane za jedan dan, nikada ne obnavljaju zalihe;

– apsolutno nemotivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za rea apsolutno motivisani građani za preduzimanje mera spremnosti za reagovanje ne rade ništa da bi pripremili sebe, misle da se njihove komšije mogu samostalno spasiti prilikom poplava, stekli informacije od drugara i članova porodice, želeli bi da steknu informacije preko interneta, poseduju zalihe hrane za dva dana, poseduju zalihe vode za dva dana, jednom godišnje obnavljaju zalihe.

Nadalje, rezultati ukazuju – građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani; građani koji smatraju da su u izvesnoj meri motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani; građani koji smatraju da su apsolutno nemotivisani zabeležili su viši nivo ocene spremnosti države za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno motivisani; građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo spremnosti lokalne zajednice za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani; građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene sigurnosti u sopstvene sposobnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani; građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo individualne spremnosti za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani; građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo znanja za reagovanje na poplave u odnosu na građane koji smatraju da su u izvesnoj meri nemotivisani; građani koji smatraju da su apsolutno motivisani zabeležili su viši nivo ocene mogućnosti plavljenja lokalne zajednice u narednih godinu dana u odnosu na građane koji smatraju da su apsolutno nemotivisani.

Literatura

[1] Ajzen, I. (1998), Models of human social behaviour and their application to health psychology. *Psychology and Health*, 13-21.

[2] Becker, J. S., Paton, D., Johnston, D. M., & Ronan, K. R. (2012), A model of household preparedness for earthquakes: how individuals make meaning of earthquake information and how this influences preparedness. *Natural Hazards*, 64(1), 107-137.

[3] Bennett, & Murphy, S. (1997), *Psychology and Health Promotion*. Buckingham: Open University Press.

[4] Cohen, J.W. (1988), *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd edn). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

[5] Cretikos, M., Eastwood, K., Dalton, C., Merritt, T., Tuyl, F., Winn, L., & Durrheim, D. (2008), Household disaster preparedness and information sources: Rapid cluster survey after a storm in New South Wales, Australia. *BMC public health*, 8(1), 195-202.

[6] Cvetković, V., Dragičević, S., Petrović, M., Mijaković, S., Jakovljević V., & Gačić J. (2015), Knowledge and perception of secondary school students in Belgrade about earthquakes as natural disasters. *Polish journal of environmental studies*, 24(4), 1553-1561.

[7] Cvetković, V., Gačić, J., & Jakovljević, V. (2015), Impact of climate change on the distribution of extreme temperatures as natural disasters. *Vojno delo*, 6/2015.

[8] Gillespie, D. F., & Streeter, L. C. (1987) Conceptualizing and measuring disaster preparedness. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 5(2), 155-176.

[9] Gravetter, F.J. & Wallnau, L.B. (2004), *Statistics for the behavioral sciences* (6th edn). Belmont, CA: Wadsworth.

[10] Mileti, D. (1999), *Disasters by Design:: A Reassessment of Natural Hazards in the United States*: Joseph Henry Press.

[11] Paton, D. (2003a) Disaster preparedness: a social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management*, 12(3), 210-216.

[12] Цветковић, В. (2015), Спремност за реаговање на природну катастрофу - преглед литературе. *Безбједност, полиција и грађани*, 1-2/15(XI), 165-183.

[13] Цветковић, В., Милојковић, Б., & Стојковић, Д. (2014), Анализа геопросторне и временске дистрибуције земљотреса као природних катастрофа. *Војно дело*, 2/2014, 166-185.